

МОВНИЙ ПОРТРЕТ СТЕПАНА БАНДЕРИ

Менчак І.

Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Кафедра прикладної лінгвістики
ivanka.menchak@gmail.com

Науковий керівник – **Фаріон І. Д.**, д. ф. н., доц., професор кафедри української мови Національного університету «Львівська політехніка»

Мовна діяльність представників української інтелігенції відображає картину світу як знання про нього, дає змогу висвітлити мислення автора, а також сповна засвідчити можливості мови. Саме в мовній діяльності наші видатні люди виявляли себе як окрема соціальна група з власною субкультурою, сформованою в окреслених часі та просторі. Мабуть, однією з найвизначніших таких постатей був Степан Бандера – політик, громадський діяч, радикал та просто людина з великої літери. Дослідження мовного портрета передбачає аналіз мовлення безпосередньо з лінгвального боку, тобто висвітлення найчастіше вживаних лексичних одиниць, авторських особливостей тощо. Зважаючи на те, що праці Бандери є здебільшого програмовими документами та статтями політичного характеру, розглянемо декілька з них та на підставі мовного аналізу зробимо висновки про мовлення тогочасних діячів громадсько-політичного руху.

Найяскравіші світоглядні та ментальні риси визначного політичного діяча містять статті «Значення широких мас та їх охоплення» та «До проблеми політичної консолідації». В аналізованих текстах подано нарис ментальності, самовизначення щодо свого життєвого вибору й обов'язку, сенсу власного життя і діяльності Степана Бандери. Текст кожної зі статей пронизаний лише найважливішими пунктами, тим, що автор хотів донести читачеві. Варто зауважити, що Бандера не «лле водички», а чітко аргументує свої слова. Можемо помітити, що статті наповнені патріотичними та революційними мотивами: *«...найважливішу мету української політики та всіх змагань українського народу – звільнення України від московсько-більшевицького поневолення і відновлення суверенної Української Держави»* [2, с. 16]. У тексті статей знаходимо велику кількість закликів до змін, також автор вживає «ми», а значить об'єднує себе з народом, до якого звертається: *«...якщо ми не охопимо мас, то вони частинно підуть не з нами, чи частинно навіть проти нас та великою мірою*

деморалізуються» [1, с. 14]. Звертаємо увагу й на використання слова «*нарід*», замість народ. Численні в тексті Степана Бандери й означення суспільно-політичних понять, які входили до активного слововжитку національно свідомої людини того часу: *революційний процес, політичний фактор, політичний центр, формація, державна суверенність, воля, національно-визвольний, методи боротьби, вирішні умови, половинчасті позиції, деморалізуючий вплив.*

Слід зауважити, що в статтях практично відсутня книжна лексика, лише подекуди трапляються такі слова, як «*негативний*» чи «*аргумент*». Г на місці г також присутнє у мовленні автора, найчастіше у таких словах: *загартований, еміграція, негативно, аргументи, агентура, неґація, резигнація, урегулювання.*

Показовим є й уживання в цих текстах слова «*вислід*», тлумачення якого знаходимо у словнику Бориса Грінченка: «*Вислід, -ду, м. Изсльдование, результата изсльдования. Левч. 52*», та слова «*цілість*» замість нашого звичного цілісність. Використовує автор й дещо забуте слово «*формація*»: «*...цим вимогам найкраще відповідає революційно-державна формація, очолювана УГВР*» [2, с. 25]. Уживає С. Бандера й забуту форму іменників жіночого роду III відміни на -ть після приголосного в родовому відмінку однини: *суверенности, смерти, державности, діяльності.* Автор також зберігає йотацію при збігові голосних і охоче використовує такі слова: *диференціяція, імперіялізм, ініціатор.*

Бандера виявляє вміння поєднати в тексті величезну кількість складних речень, подекуди одне речення складається з п'яти-шести конструкцій. Попри це практично відсутні окличні речення, а питальних речень у тексті дуже мало. Використання художніх засобів обмежене, що можна аргументувати формою написання. Цікавим є й те, як автор вживає терміни «*большевизм*» та «*підсоветський*». Впливом того часу є й калька «*свобідний*». Не можна не зауважити часте використання таких словосполучень, як «*вирішні моменти*», «*вирішні умови*», «*вирішна сила*». Ми ж звикли до вирішальних. Подекуди трапляється незвичне для формального використання в офіційному стилі слово «*бодай*» та «*одначе*» (замість однак).

Важливим і цікавим є й уживання слова «*Край*» з великої літери. Як сказано у підрядковому поясненні, це було «*популярне серед членів УВО й ОУН окреслення українських земель, головно західних, для відрізнєння від чужини, де перебував Провід Організації*» [2, с.18]. Вражає й те, що Степан Бандера використовує літеру *я* на місці *а* в та-

ких словах: *плян, плятформа, клясичний, парлямент*, а також уживає дещо дивну для нас форму знахідного відмінка слова роль — «ролю»: «...революційні акції і сили можуть відогравати важливу ролью, значно більшу, ніж нормальні фронтіві армії...» [3, с.313]. Прикметники твердої групи у Бандери мають закінчення, властиві для прикметників м'якої групи (*міжнароднього, всенароднього, протинародньої*).

Здійснений аналіз статей дає підстави стверджувати, що мовленню Степана Бандери характерні ознаки правопису, який діяв до насильної зміни внутрішньої структури мови. Мовні одиниці, які використовував автор, увійшли до складу лексичного фонду української мови й впливали на формування національної свідомості тогочасного суспільства. Аналіз текстів дозволив виділити найяскравіші риси мовлення західноукраїнської інтелігенції першої половини ХХ століття.

Література

1. Бандера С. А. Значення широких мас та їх охоплення // *Перспективи Української Революції Репринтне вид. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1998. С. 12-14.*

2. Бандера С. А. До проблеми політичної консолідації // *Перспективи Української Революції Репринтне вид. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1998. С. 14-31.*

3. Бандера С. А. *Перспективи Української національно-визвольної революції // Перспективи Української Революції Репринтне вид. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1998. С. 306-361.*

4. Гірняк С. П. Мовні портрети української галицької інтелігенції. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Ukrn_2016_4_9.pdf. (дата звернення 25.03.2019).

5. Фаріон І. Д. Проект правопису 2018 – дитя компромісу: і вашим, і нашим. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/5b8c59e9296a4/> (дата звернення 25.03.2019).